

Répási Krisztián

Újjáéled-e az európai szélsőjobboldali terrorizmus?

Egészen 2011 közepéig a szélsőjobboldali terrorizmus a politikai erőszak már-már elfeledettnek hitt megjelenési formájának számított. A norvégiai merényletek, valamint a Németországban lelepleződött neonáci halálbrigád által elkövetett gyilkosságsorozat azonban rámutattak arra, hogy a terrorizmusnak ez a válfaja marginalizált formában ugyan, de továbbra is jelen van. Írásunkban a szélsőjobboldali terrorszervezeteken, a gyűlölet-bűncselekmény és a terrorizmus közötti határmezsgyén működő fontosabb csoportokon, valamint a magányos elkövetőkön keresztül megvizsgáljuk, hogy az elmúlt 10-15 évben miként alakult a kontinens szélsőjobboldali terrorizmussal kapcsolatos fenyegetettsége. A gyűlöletcsoportok kapcsán szükségesnek tartjuk hangsúlyozni, hogy terjedelmi okokból kifolyólag csak azokat az elsősorban Nyugat-Európában működő szerveződéseket tudjuk megvizsgálni, amelyeket a hatóságok valamilyen formában a terrorizmussal hoztak összefüggésbe. Ebből adódóan a terrorizmus szintjét el nem érő extremista tevékenységről, illetve a gyűlölet-bűncselekményről csak érintőlegesen ejtünk szót.

Terrorista szervezetek, gyűlöletcsoportok

A szélsőbaloldali és a szeparatista terrorizmushoz hasonlóan az európai szélsőjobboldali terrorizmus története is az 1970–1980-as évekre nyúlik vissza. Az NSZK-ban a Karl-Heinz Hoffmann vezette *Wehrsportgruppe Hoffmann* (Hoffmann Önvédelmi Sportklub) neonáci csoport egyik tagjának, Gundolf Köhlernek 1980. szeptember 26-án a müncheni Oktoberfesten felrobbantott csőbombája 13 emberéletet követelt, köztük a merénylőét is. Nagy-Britanniában a közel húsz éven át működő, *Column 88* elnevezésű fegyveres csoport több bombatámadást hajtott végre baloldali szervezetek, valamint az antirasszista *Peace News* magazin szerkesztősége ellen.¹ A korabeli szélsőjobboldali terrorizmus tombolása azonban Olaszországban tetőzött, ahol a számos újfasiszta szervezet közül az Új Rend (*Ordine Nuovo*) és a Forradalmi Fegyveres Sejtek (*Nuclei Armati Rivoluzionari* – NAR) követték el a legpusztítóbb bombatámadásokat. Az „ólomévek” legvéresebb merénylete is a NAR-hoz fűződik: 1980. augusztus 2-án a bolognai pályaudvaron felrobbantott bombájuk 85 halálos áldozatot követelt, az évtized közepére azonban a neonáci és az újfasiszta terrorizmus lecsengett, és az akkoriban működő terrorszervezetek idővel feloszlottak. Az Europol terrorfenyegetettséget vizsgáló éves jelentései (*Terrorism Situation and Trend Report* – TE-SAT) is mindössze hét szélsőjobboldalhoz köthető terrortámadást tartanak nyilván az elmúlt hat évre vonatkozóan. 2006 májusában két skinhead Varsóban halálra kését egy antifasiszta aktivistát,² 2007 szeptemberében Portugáliában az amerikai neonáci ernyőszervezet, a *Hammerskin Nation* helyi szervezetének, a *Hammerskin Friends*nek

1 Bomb Explodes at Peace News. *The Irish Times*, 5 July 1978, 7. o.

2 TE-SAT 2007, 35. o.

a tagjai feldúltak egy zsidó temetőt,³ 2011. november 2-án a spanyolországi Terrassában ismeretlen elkövetők egy könyvkiadó cég és egy kapitalistaellenes – feltehetően baloldali – egyesület létesítményeit gyújtották fel,⁴ a további négy merénylet, pontosabban merényletkísérlet pedig a Magyarok Nyilai Nemzeti Felszabadító Szervezettel kapcsolatos. Ám az elmúlt másfél évtizednek a politikai szélsőjobbal összefüggésbe hozható gyilkosságait, merényletkísérleteit megvizsgálva, a szélsőjobboldali terrorizmusról alkotott kép némi kiegészítésre szorul.

Neonáci csoportok Svédországban, Belgiumban és Nagy-Britanniában

Svédországban 1999. május 28-án neonácik bankrablás közben lelőttek két rendőrt, ugyanazon év júniusában felrobbantották a neonáci szubkultúrával foglalkozó Peter Karlsson újságíró kocsiját, amelynek során nemcsak ő, hanem a kisfia is megsérült, továbbá október 12-én Björn Söderberg szakszervezeti aktivistával végeztek a saját háza előtt.⁵

A Vér és Becsület nemzetközi neonáci mozgalom 2004-ben alakult flamand szervezete, a Vér, Föld, Becsület és Lojalitás (*Bloed, Boden, Eer en Trouw*) 2006-ban letartóztatott tagjai robbantásos merényletet terveztek a Nemzeti Bank és más intézmények ellen. A szervezet célja egy náci eszmén alapuló flamand állam létrehozása volt.⁶ Ennek érdekében még a „hamis zászlós” akciótól sem riadtak vissza, aminek keretében meggyilkolták volna Filip Dewinter, a flamand Vlaams Belang szélsőjobboldali párt politikusát, hogy aztán a gyilkosságot ráfogják az iszlamistákra, majd a következő lépés az arabok asszimilációját ellenző libanoni származású, Belgiumban élő radikális muzulmán aktivista, Dyab Abou Jahja megölése lett volna.⁷

Az 1992-ben Charles Sargent által életre hívott angol neonáci csoport, a *Combat 18* egyik aktivistája 1997-ben három, csomagba rejtett, videokazettának álcázott bombát kísérelt meg feladni külföldről brit baloldali politikusoknak és olyan sportolóknak, akiknek színes bőrű élettársuk volt.⁸ Néhány hónappal később pedig egy Combat 18-cal szoros kapcsolatban álló svéd neonáci csoport küldött levélbombát az akkori svéd igazságügyi miniszter asszonynak, Laila Freivaldsnak.⁹ Az angol neonáci szerveződés autonóm sejteteket akart létrehozni egész Nagy-Britanniában, hogy minél eredményesebben követhessék el a rasszista indíttatású bűncselekményeket.¹⁰ A Vér és Becsülethez hasonlóan a Combat 18 is több országban van jelen, köztük Németországban¹¹ és az USA-ban,¹² muzulmánokat, cigányokat és antifasiszta aktivistákat gyilkoló oroszországi szervezetük pedig magára vállalta a 2009. november 7-én a Nyevszkij expresszvonat ellen végrehajtott bombame-

3 TE-SAT 2008, 38. o.

4 TE-SAT 2012, 28. o.

5 Bjurwald, Lisa: Far-right 'internet warrior' is armed with online hate. *The Irish Times*, 26 July 2011.

6 Van Gilder Cooke, Sonia: Europe's Right Wing: A Nation-by-Nation Guide to Political Parties and Extremist Groups, *Time*, 29 July 2011.

7 Diab, Khaled: Neo-nazism is Europe's hidden terrorism menace. *The Guardian*, 11 July 2010.

8 7 Suspected Neo Nazis Seized by Danes in Letter-Bomb Plot. *The New York Times*, 20 January 1997.

9 The Stephen Roth Institute for The Study of Contemporary Antisemitism and Racism: Country Reports: Sweden, 1997.

10 Kelsey, Tim: Informer exposes neo-Nazi football gangs. *The Independent*, 7 August 1993.

11 German raids target neo-Nazis. *BBC*, 28 October 2003.

12 Racist skinhead groups: alphabetical list: Combat 18. *Anti-Defamation League*, 2009.

rényletet¹³ – az csak később derült ki, hogy az akcióért valójában Doku Umarov, csecsen felkelővezér fegyveresei voltak a felelősek.¹⁴ A csoport nevében a 18-as szám az ABC első és nyolcadik betűjét jelzi: A. H., azaz Adolf Hitler. A Column 88-nál a szám szintén az ABC-ből jön: H. H., azaz Heil Hitler.

Nemzetiszocialista Földalatti Mozgalom (Nationalsozialistischer Untergrund)

2011 novemberében a német rendőrség a véletlennek köszönhetően fényt derített a „döner-gyilkosságok” néven elhíresült gyilkosságsorozatra, aminek során nyolc török és egy görög származású, kisvállalkozásokat (virágboltot, zöldségesboltot, kebabbüfét) üzemeltető bevándorlót öltek meg. Az emberöléseket Németország egymástól távoli pontjain, köztük Münchenben, Dortmundban és Hamburgban hajtották végre, az elkövetők pedig a kelet-németországi Zwickauban (Türingia tartomány) rejtőző Nemzetiszocialista Földalatti Mozgalom tagjai, Uwe Mundlos, Uwe Böhnhardt és Beate Zschäpe voltak. A „döner-gyilkosságokat” 2000 és 2006 között hajtották végre, 2007-ben Heilbronnban lelőttek egy rendőrnőt, továbbá kiraboltak 14 bankot, de a csoporthoz köthetőek még a 2001-ben és 2004-ben Köln bevándorlók lakta negyedében történt robbantások is, amelyekben több mint harmincan sérültek meg, jórészt bevándorlók. A legutolsó bankrablás után a rendőrök nyomára akadtak a két férfinak, akik elfogásuk előtt öngyilkosságot követtek el, Beate Zschäpe viszont úgy döntött, hogy feladja magát, és elmond mindent a rendőrségnek.¹⁵ Horváth Attila tanulmányában felhívja a figyelmet arra, hogy a Nemzetiszocialista Földalatti Mozgalmat a szakértők és a sajtó gyakran hasonlította össze az egykori szélsőbaloldali Vörös Hadsereg Frakcióval (RAF), párhuzamot keresvén kettejük tevékenysége között. Azonban a párhuzam csak részben állja meg a helyét, mert a Zwickaui Sejt, illetve Barna Hadsereg Frakció néven is elhíresült neonáci halálbrigád támadásai a RAF merényleteivel ellentétben csak a csoport megszűnése után kerültek napvilágra, mindamellett hasonlóságként könyvelhető el, hogy mindkét csoport bankrablásokból teremtette elő a fenntartásukhoz és az akcióikhoz szükséges pénzügyi forrást.¹⁶

Magyarok Nyilai Nemzeti Felszabadító Szervezet

Hazánk a 2009-es évre vonatkozóan jelentett négy, a Magyarok Nyilai Nemzeti Felszabadító Hadsereghez köthető merényletkísérletet. A szervezet 2007-ben alakult meg. Alapítóinak, Budaházy Györgynek és Toroczka Lászlónak az volt a szándéka, hogy a Magyarországon belül megalakuló független „árnyékállam” idővel átvehesse az irányítást a törvényesen megválasztott kormánytól. 2009. április 8-án egy miskolci, egy Szigetváron lakó és adonyi MSZP-s országgyűlési képviselő házában akartak fociabdába rejtett

13 Neonáci szervezet vállalta a Nyeveszkij expressz elleni merényletet. *stop.hu*, 2009. 11. 28.

14 Nyeveszkij expressz: egy szélsőséges szervezet jelentkezett elkövetőként. *gondola.hu*, 2009. 12. 02.

15 Kulish, Nicolas: Neo-Nazis Suspected in Long Wave of Crimes, Including Murders, in Germany. *The New York Times*, 13 November 2011.

16 Horváth Attila: A németországi rasszista gyilkosságok háttere. *Nemzet és Biztonság*, 2012. 1. sz. 66. o.

pokolgépet elhelyezni; a bombákat egy időben akarták felrobbantani, ezt azonban a rendőrség megakadályozta. Káli Sándor miskolci polgármester ellen is terveztek merényletet, de útban a politikus háza felé a gyanúsítottak meggondolták magukat, és végül egy elhagyott területen hozták műköedésbe a robbanószerkezetet. Budaházy jelenleg 16 társával együtt várja az ítéletet.¹⁷

A magyarországi cigánygyilkosságok

Bár hivatalosan nem minősítették terrorszervezetnek a 2008-ban és 2009-ben több vidéki kistelepülésen gyilkosságokat és Molotov-koktélos támadásokat elkövető, Kiss Istvánból, Kiss Árpádból, Pető Zsoltból és Csontos Istvánból álló „romavadász” fegyveres csoportot, a szélsőjobboldali erőszak megjelenési formáival foglalkozó Athena Intézet mégis úgy véli, hogy a történetek kimerítik a belföldi terrorizmus fogalmát, mivel a támadássorozat célja egy közösség megfélemlítése volt.¹⁸ A romagyilkosságokkal kapcsolatban a TE-SAT 2010 ügy fogalmaz, hogy a támadássorozat azért nem szerepel terrorizmusként az éves jelentésben, mert a nyomozás akkori szakaszában nem volt bizonyított, hogy rasszista szándék állt-e a gyilkosságok mögött.¹⁹

Magányos elkövetők

A szélsőjobboldali terrorizmus az úgynevezett magányos farkasok által végrehajtott akciókban is tetet ölthet, amelyek közül a legpusztítóbb minden kétséget kizárólag a 2011 nyarán elkövetett norvégiai kettős merénylet volt. 2011. július 22-én Anders Behring Breivik Oslo kormányzati negyedében robbantotta fel gépkocsiba rejtett, házi készítésű bombáját, kioltva nyolc ember életét. Ezek után elment a norvég fővárostól 40 kilométerre található Utøya szigetére, a kormányzó Norvég Munkáspárt ifjúsági szekciója által fenntartott nyári táborhoz, majd rendőrnek álcázva bejutott a tábor területére, és válogatás nélkül tüzelni kezdett, megölve további 69 embert, ezzel az áldozatok száma összesen 77-re emelkedett.²⁰

Breivik rendkívül zavaros ideológiájában domináns elemként jelenik meg az iszlámmal szembeni engesztelhetetlen gyűlölet. A több éven keresztül írt, közel 1500 oldalas kiáltványában a kereszténység és az iszlám elkerülhetetlen összecsapását vetíti előre, bírálva többek között a marxizmust és a multikulturalizmust, mert úgy véli, hogy ezek az eszmék veszélyeztetik az európai keresztény kultúrát. Breivik lényegében gyűlöl mindent, ami nem a szélsőséges nacionalizmushoz és a keresztény hithez köthető, ebbe nemcsak a baloldali gondolkodás tartozik bele, hanem az emberi jogokat védő mozgalmak és a környezetvédő szervezetek is.²¹ A baloldalt azért hibáztatja, mert szerinte a Munkáspárt nem szabott gátat a bevándorlók tömegének, tehát az ifjúsági táborba a kormányzó párttal szembeni gyűlölete vezette a merénylet. Ami talán meglepő, hogy Breivik nemcsak

17 Magyarok Nyilai Nemzeti Felszabadító Hadsereg/Hunnia Mozgalom. *Athena Intézet*, 2012. március 13.

18 Halálbrigád (roma sorozatgyilkosság). *Athena Intézet*, 2011. július 7.

19 TE-SAT 2010, 39. o.

20 Tóth Péter - Csiki Tamás: *Az oslói/utóyai merényletről. ZMNE SVKK Elemzések*, 2011/8. 1. o.

21 Uo. 6. o.

a baloldali gondolkodást és az iszlámot ítéli el, hanem a nemzetiszocializmust is. Űgy véli, hogy a holokauszt szörnyűségei táptalajul szolgáltak az általa annyira gyűlölt multikulturalizmus kialakulásához. Számos szélsőjobboldali, főként a bevándorlást ellenző szervezettel szimpatizált, köztük az Angol Védelmi Ligával is: róluk azért van pozitív véleményem, mert muzulmánellenesnek tartja őket, de nem neonácinak. Breivik saját ideológiáját „kulturális konzervativizmusnak”, illetve „keresztes nacionalizmusnak” nevezi. A nem muszlim bevándorlókkal szemben egyébként nem tanúsít akkorra gyűlöletet, mint a muzulmánok esetében. Az ő letelepedésüket szigorú hatósági ellenőrzés mellett elfogadhatónak tartja.²²

A szakirodalom a Breivikhez hasonló „magányos farkasok” közül leggyakrabban Timothy McVeigh-t hozza példaként, akinek 1995-ben az FBI oklahomai székházában felrobbantott bombája 168 ember halálát okozta, de ugyanebbe a kategóriába sorolják az Unabomber néven elhíresült Theodore Kaczynskit és David Copelandet is. Kaczynski 1978 és 1995 között 16 levélbombát küldött szét az Egyesült Államokban, három ember halálát okozva és 23-at megsebesítve, míg Copeland a londoni „szögbombás terrorista-ként” vált hírhedté. A terrorista első bombája 1999. április 17-én London jórészt fekete bőrű bevándorlók lakta negyedében, Brixtonban robbant, a második a főként bangladesiek által lakott Brick Lane negyedben április 24-én. A harmadik és egyben az utolsó robbanószerkezet pedig április 30-án a Sohóban található, a meleg közösség által kedvelt Admiral Duncan kocsmánál lépett működésbe, és 3 ember halálát okozta.²³

Annak ellenére, hogy az Egyesült Államokban jóval több „magányos farkas” által végrehajtott bűncselekmény történt, mint az „öreg kontinensen”, nem Copeland és Breivik voltak az egyetlen európai magányos elkövetők. 2006 májusában a 18 éves Hans Van Themsche újonnan vásárolt lőfegyverével Antwerpen utcáin lövöldözött bevándorlókra, illetve azokra, akiket bevándorlónak nézett. Ámokfutásának két halálos áldozata és egy súlyos sérültje volt: egy afrikai nő, valamint a gondozására bízott két és fél éves belga kislány, akit Themsche feltehetően azért lőtt le tévedésből, mert együtt sétált fekete bőrű dádjával. Miután egy rendőr megsebesítette, Themsche a kórházban bevallotta, hogy tettét rasszista szándék vezérelte, továbbá az akciót egyben öngyilkosságnak is szánta, úgy gondolván, hogy a rendőrök végeznek majd vele, hogy megállítsák. A fiú apja szörnyűségnek nevezte a történetet, mindamelllett a nyomozás során kiderült, hogy az apa, Peter Van Themsche a szélsőjobboldali Vlaams Belang elkötelezett tagja, a testvére (Hans nagynénje), Frida Van Themsche pedig a párt parlamenti képviselője volt.²⁴

Breivik merénylete után alig öt hónappal Firenzében az antwerpenihez hasonló események játszódtak le. 2011. december 13-án Gianluca Casseri a Firenze külvárosában lévő Dalmazia téren szenegáli utcai árusokra nyitott tüzet, közülük kettőt megölt és egyet súlyosan megsebesített, majd kocsijával áthajtott a városközpontban található San Lorenzo-i piachoz, ahol további két afrikai árúst sebesített meg pisztolyával, végül a rendőrök

22 Rich, Dave: [Anders Behring Breivik's political platform](#). *International Institute for Counter-Terrorism*, 26 July 2011.

23 Tólas Péter – Csiki Tamás: i. m. 4. o.

24 Diab, Khaled: [Terror in the park](#). *Al-Ahram*, Issue No. 795, 18–24 May 2006.

elől menekülve egy garázsban öngyilkosságot követett el.²⁵ A merénylő a bevándorló-ellenes, újfasiszta, ugyanakkor az antiszemitizmust és a terrorizmust elutasító *CasaPound Italia*²⁶ szervezetének volt a szimpatizánsa.

Matthew Goodwin, szélsőjobboldali extrémizmussal foglalkozó kutató saját honlapján a potenciális „magányos farkasok” jelentette veszélyre hívja fel a figyelmet, utalva arra, hogy az Egyesült Királyságban nem Copeland volt az egyetlen idegengyűlölő, aki ezzel a módszerrel próbálkozott.²⁷ Goodwin többek között Terrence Gavan, Martin Gilleard, David Tovey és Ian Davison nevét említi meg: Gavan,²⁸ Gilleard²⁹ és Tovey³⁰ lakásán összesen körülbelül két tucat lőfegyvert, köztük félautomata fegyvereket, több mint 50 házi készítésű robbanószerkezetet (csőbombákat, szögbombákat), valamint bombákhoz szükséges alapanyagokat (hidrogén-peroxidot, lőport stb.) foglalt le a rendőrség. Ian Davison saját otthonában vegyi és biológiai fegyverek összetevőjeként használatos ricint állított elő, valamint robbanószerkezet összeállításáról szóló leírásokat töltött le az internetről.³¹

A „vezető nélküli ellenállás” modellje

A fenti elkövetőknél a politikai mozgatórugó – Kaczynski kivételével – az idegengyűlölet és a bevándorlás-ellenesség volt, azonban a „magányos farkas” módszer nemcsak a szélsőjobboldali terrorizmusra jellemző. A szélsőséges állat- és környezetvédők, valamint a radikális abortuszellenzők évtizedek óta az úgynevezett vezető nélküli mozgalom modelljét alkalmazzák, amelynek az a lényege, hogy a merényletet végrehajtó személy nem áll kapcsolatban magával a szervezettel. A militáns csoportok „mindössze” a közös ideológiai hivatkozási alapot szolgáltatják, ám az akciókat egyszemélyes vagy legfeljebb néhány fős kis sejtek hajtják végre. Hasonló jelenség figyelhető meg az iszlamista terrorizmuson belül is, amire példaként a 2011. március 2-án a frankfurti repülőtéren történt lövöldözést lehet példaként felhozni, amikor a reptéren dolgozó, koszovói albán származású Arid Uka megölt két, Afganisztánba induló amerikai katonát. Uka kapcsolatban állt ugyan egy Frankfurtban élő radikális muzulmán hitszónokkal, de a nyomozás nem talált bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy a merénylő tagja lett volna valamilyen terrorista szervezetnek. A merénylethez az inspirációt feltehetően az interneten található számtalan dzsihadista weboldaltól szerezte.³²

A *Foreign Policy* cikke megjegyzi, hogy a fegyveres erőszaktól sem visszariadó szélsőjobboldaliak az al-Káida terroristáihoz hasonlóan úgy tekintenek magukra, mintha egy bizonyos „élcsapathoz” tartoznának, erőszakos tettükkel pedig „felrázzák”, „felébresztik”

25 Bravi, Alessandra – Innocenti, Simone – Sanna, Federica: *Agguato razzista nei mercati di Firenze*. *Corriere della Sera*, 13 dicembre 2011.

26 *A CasaPound Italia* hivatalos honlapja.

27 Goodwin, Matthew: *Lone Wolves: What Can We Do?* 23 July 2011.

28 *Bomb cache bus driver Gavan 'obsessed with weapons'*. *BBC*, 15 January 2010.

29 Kelly, John: *Neo-Nazi had child abuse images*. *BBC*, 25 June 2008.

30 Morris, Steven: *Arsenal of arms to ignite a race war - the terrifying world of David Tovey*. *The Guardian*, 4 October 2002.

31 Wainwright, Martin: *Neo-Nazi Ian Davison jailed for 10 years for making chemical weapon*. *The Guardian*, 14 May 2010.

32 Bartsch, Matthias – Musharbash, Yassin: *The Radical Islamist Roots of the Frankfurt Attack*. *Spiegel online*, 03/03/2011.

a tömegeket.³³ A „magányos farkas” módszer azért ennyire hatásos, mert az egyedül dolgozó elkövetők nincsenek a hatóság látókörében (vagy legalábbis nehezen kerülnek oda); a taktikát a militáns szélsőjobboldaliak az 1990-es évek elején ültették át a gyakorlatba. Louis Beam amerikai szélsőjobboldali teoretikus 1992-ben *Leaderless Resistance* című írásában fejt ki az egyénekre, esetleg kis sejtekre épülő, fegyveres harcot szorgalmazó modelljét, amivel véleménye szerint hatásosan fel lehet venni a küzdelmet a központi kormányzattal.³⁴ Beam elképzelése más formában ugyan, de már korábban megjelent az Andrew Macdonald álnéven író neonáci William Pierce *The Turner Diaries* és *Hunter* című novelláiban. Az 1978-ban írt *The Turner Diaries* egy, az Egyesült Államokban lezajló, etnikai tisztogatásba torkolló fiktív forradalomról szól, amely elüldözi az amerikai kormányt, valamint leszámol a zsidókkal és a nem fehérekkel. Az 1989-ben megjelent *Hunter* középpontjában pedig egy fehér fajvédő csoportba belépett vietnami veterán célzott gyilkosságsorozata áll, aki magányos vadászként polgárjogi aktivistákkal és olyan házaspárokkal végez, akik esetében vagy a férj, vagy a feleség nem fehér.³⁵ A Vér és Becsület a saját működéséről és ideológiájáról szóló „kiskönyvében” is idézi Beamnek a „vezető nélküli szervezettel” kapcsolatos elképzelését, aminek keretében úgynevezett közvetlen akciók (*direct actions*) útján sújtának le a „cionista által elfoglalt kormányzati (*Zionist Occupied Government - ZOG*) rendszerre”.³⁶ Szükséges megjegyezni, hogy McVeigh a *The Turner Diaries*-ből vette az ötletet az oklahomai robbantáshoz, négy évvel később pedig a könyv egyik példányát Copeland lakásán is megtalálták.³⁷ A paranoid skizofréniában szenvedő Copelandre³⁸ nemcsak Pierce novellája, hanem feltehetően Eric Rudolph 1996-ban, az atlantai olimpián elkövetett robbantása is hatással volt. A saját magára a hírhedt militáns abortuszellenes szervezet, az *Army of God* (Isten Hadserege) „katonájaként” tekintő homofób, idegengyűlölő, vallási szélsőséges Eric Rudolph is a „magányos farkas” elkövetők közé tartozik.

Ideológiai változatosság

A terrortámadások motivációit vizsgálva a szélsőjobboldal különböző megjelenési formáival találkozhatunk. Általánosságban megállapítható, hogy Európában egyrészt jelen vannak még a „hagyományos”, faji alapon, a fehér ember felsőbbrendűségét hirdető és a „világuralomra törő zsidókkal” kapcsolatosan összeesküvés-elméleteket gyártó neonáci szervezetek. Másrészt a neonáci ideológia az elmúlt 20-25 évben Nyugat-, Észak- és Dél-Európában, valamint Németországban némiképp háttérbe szorult, és helyüket átvették a posztindusztriálisnak nevezett szélsőjobboldali csoportok. Náluk már nem a zsidók jelentik a fő veszélyt, hanem a multikulturalizmus, a muzulmán bevándorlók és maga az iszlám, sőt több szélsőjobboldali csoport – taktikai szempontból – támogatja Izraelt,

33 Bartlett, Jamie – Birdwell, Jonathan: *Rise of the Radical Right*. *Foreign Policy*, 25 July 2011.

34 Beam, Louis: *Leaderless Resistance*. *The Seditonist*, Issue 12, February 1992.

35 Whine, Michael: *Trans-European Trends in Right-Wing Extremism*. *Uppsala Universitet*, 2010, 16. o.

36 *Blood & Honour Field Manual* (a Vér és Becsület mozgalom működéséről, ideológiájáról szóló leírás), 21. o.

37 'The Nailbomber'. *BBC*, 30 June 2000.

38 Hopkins, Nick – Hall, Sarah: *David Copeland: a quiet introvert, obsessed with Hitler and bombs*. *The Guardian*, 30 June 2000.

mert szövetségesnek tekintik a muzulmánok „feltartóztatásában”. Mindez tetten érhető Breivik ideológiájában is. A norvég merénylő gondolkodásmódja sok tekintetben lefedi a nyugat-európai militáns szélsőjobboldaliak hozzáállását, ugyanis – Breivikkel egybehangzóan – ők nem faji alapon, hanem kulturális szempontból ellenzik a bevándorlást. Fenyegetésként tekintenek az iszlámra és a muszlimokra; azt hangoztatják, hogy a bevándorlók kultúrája nem összeegyeztethető az európaival, és saját nemzeti szokásaikat, valamint az „európai tradíciókat” – vagy legalábbis azt, amit annak tartanak – minden eszközzel meg akarják védeni a muzulmán bevándorlótól. Ezzel szemben Közép-Európában és a kontinens keleti felén a szélsőjobboldalnak egy másik arcával találkozhatunk, ugyanis a rendszerváltás után létrejött szélsőjobboldali szervezetek elsősorban a két világháború közti időszak jelszavait visszahangozzák, amikre leginkább a zsidó- és romaellenesség, valamint a szélsőséges antikommunizmus a jellemző.³⁹

Gyűlölet-bűncselekmény vagy terrorizmus?

A szélsőjobboldali erőszak egyik jellemző megnyilvánulási formája a több alkalommal is a terrorizmus határát súroló gyűlölet-bűncselekmény. A számos országban büntetendő gyűlölet-bűncselekményen olyan, elsősorban erőszakos bűncselekmény értendő – ideértve természetesen a bántalmazást és a gyilkosságot is –, amelyben „a tett elkövetésének indoka az áldozat valamely társadalmi csoporthoz tartozása: az áldozatok legtöbbször a faji, etnikai, nemzeti, vallási vagy szexuális orientáció szerinti közösségek tagjai közül kerülnek ki”.⁴⁰ A TE-SAT jelentésekben olvasható szélsőjobboldali terrorcselekménynek vagy arra történő kísérletnek minősített esetek közül csak egy követelt halálos áldozatot, mégis mindegyiket terrorizmusként jelentették az érintett uniós tagállamok, köztük mi is. Ezzel szemben a magyarországi romák elleni, hat halálos áldozattal járó gyilkosságsorozat talán csak az Athena Intézet könyvelői explicit módon belföldi terrorizmusként. A magányos elkövetők esetében is adódik a probléma, hogy tettük gyűlölet-bűncselekmény-e vagy terrorizmus. Minek tekintjük a vállaltan idegengyűlölő Gianluca Casseri és Hans Van Themsche átokfutását annak fényében, hogy az ugyanúgy „magányos farkas” Copeland és Breivik merényleteinél egyértelmű volt a terrorizmus kategóriájába való besorolás? Távol áll tőlünk, hogy minden szélsőjobbhoz köthető támadást terrorista akciónak nevezünk, de mivel magának a gyűlölet-bűncselekménynek a meghatározása sok tekintetben azonos azzal, amit szélsőjobboldali terrorcselekménynek minősítenek, felvetődik a kérdés, hogy hol végződik a gyűlölet-bűncselekmény, és hol kezdődik a szélsőjobboldali terrorizmus?

A felelősség kérdése

Mind a magányos terroristáknál, mind a csoportba szerveződött halálbrigádoknál felmerül a szélsőjobboldali politikai pártokhoz való kötődés lehetősége. Fontos, hogy a militáns

39 Iván András – Szabó Zoltán: *Nyugaton már a szélsőjobb sem antiszemita*. *index.hu*, 2011. 08. 01.

40 A gyűlölet-bűncselekmény jellemzése. *Athena Intézet*. Lásd még Közösség tagja elleni erőszak: Btk 1978. évi IV. törvény, 174/B. §.

neonáci, bevándorlóellenes csoportok meglehetősen ambivalens módon állnak a politika világához, ugyanis ezek a szervezetek pontosan azért jöttek létre, mert szerintük egyetlen politikai párt sem tudja megfelelően kezelni a többségi társadalom és a kisebbségek közötti problémákat.⁴¹ A magányos elkövetők is azért nyúltak az erőszakhoz, mert túl „puhának” tartották a politika világát. A pártok és a politikai támogatottságot kereső mozgalmak szavakban legalábbis, de elhatárolódnak a gyűlöletcsoportok és a magányos elkövetők erőszakos cselekményeitől: a Vlaams Belang ugyanúgy nem vállalt közösséget az antwerpeni lövöldözéssel, Hans Van Themschével, mint ahogy a Norvég Haladás Párt sem Breivikkal, vagy ahogy a mozgalomként és nem pártként számon tartott CasaPound sem Casserivel. Ellenpéldaként viszont a Németország keleti részén erős bázissal rendelkező, bevándorlást ellenző NPD-t lehetne felhozni. Ők sem álltak ki nyíltan a Nemzetiszocialista Földalatti Mozgalom mellett, azonban a nyomozás eredményei arra engednek következtetni, hogy a párt tübingiai szervezetének prominens tagjai éveken keresztül titokban segítették a gyilkosokat.⁴²

A diszkriminatív, uszító, gyűlölködő propagandát illetően viszont felelősség terheli nemcsak az előbb említett pártokat, hanem a különböző, a *ihadwatch.org*-hoz hasonló szélsőjobboldali honlapokat, blogokat,⁴³ a TE-SAT jelentéseiben rendszeresen szereplő, fehér felsőbbrendűséget, illetve sovinizmust hirdető zenekarokat (*white power music*), miként általában véve azokat a politikai formációkat is – legyenek azok pártok, mozgalmak vagy kisebb csoportok –, amelyek bombamerényetekhez, gyilkosságokhoz, gyújtogatásokhoz nyújtanak ideológiai táptalajt.

Konklúzió

Annak érdekében, hogy tisztábban lássunk a szélsőjobboldali terrorizmus jövőjét érintően, vessünk egy pillantást a terrorizmus utánpótlását jelentő extrémizmusra. Az elmúlt években nemcsak a brit, hanem a német és a holland rendőrök is nagy mennyiségű löföngyvert és robbanószert koboztak el helyi szélsőjobboldali csoportoktól. Bár a hatóságok szerint a szélsőségesek inkább csak tárolás céljából halmozták fel a fegyvereket és a robbanóeszközöket,⁴⁴ ám ezekkel akkor is több tucat ember életét lehetett volna kioltani. A német Alkotmányvédelmi Hivatal 2009-ről⁴⁵ és 2010-ről⁴⁶ szóló jelentései kiemelik, hogy bár csökkent a neonáci csoportok taglétszáma, de ezzel párhuzamosan a többnyire alacsony iskolai végzettséggel rendelkező, munkanélküli⁴⁷ szélsőségesekben nőtt a hajlandóság a szélsőbaloldali aktivistákkal szembeni erőszakra. Az olasz polgári nemzetbiztonsági szolgálat (AISI) jelentései is a szkinhedcsoportoknak a szélsőbaloldaliakkal szembeni növekvő agresszivitásáról és intenzívebb támadásairól adnak hírt. Visszatérve Németországra, összességében véve 2010-ben csökkent ugyan a szélsőjobboldalhoz köthető bűncselek-

41 Goodwin, Matthew: Norway attacks: We can no longer ignore the far-right threat. *The Guardian*, 24 July 2011.

42 Ismét őrizetben egy német neonáci. *index.hu*, 2011. 11. 29.

43 Tólas Péter – Csiki Tamás: i. m. 9. o.

44 Rich, Dave: Recognising the threat of far right terrorism. *International Institute for Counter-Terrorism*, 26 July 2011.

45 2009 Annual Report on the Protection of the Constitution (Summary), 9. o.

46 2010 Annual Report on the Protection of the Constitution (Summary), 3. o.

47 Horváth Attila: i. m. 69. o.

mények száma, ám a keleti tartományokban, ahol a rasszizmus vezette bűncselekmények koncentrálódnak, a számok növekvő tendenciát mutatnak.⁴⁸ A dán hírszerző szolgálat (PET) arra figyelmeztet, hogy az országon belül militáns szélsőjobboldaliak „faji háborút” akarnak kirobbantani, hozzátéve, hogy közülük többen követendő példának tartják Breivik „magányos farkas” módszerét.⁴⁹ A TE-SAT jelentései kiemelik, hogy az egyre intenzívebb csoportok a korábbiaknál alaposabban tervezik meg és dolgozzák ki akcióikat, valamint évről évre növekvő aktivitást mutatnak az interneten, többek között a közösségi oldalakon. Mindezek arra engednek következtetni, hogy több szélsőjobboldali aktivista közel áll ahhoz, hogy tevékenységével átlépje azt a határt, amin túl az már terrorizmusnak tekinthető.

Ugyanakkor a TE-SAT jelentései azt is hangsúlyozzák, hogy a politikai jobbszélien elsősorban eseti jellegű, szórványos extremista cselekményekkel kell számolni, nem pedig terrorizmussal. A militáns szélsőjobboldali csoportoknak kicsi a támogatottságuk, a tagok között gyakori a széthúzás. A kiterjedt nemzetközi kapcsolatok ellenére a csoportok kis létszámmal működnek: Graeme Atkinson, a *Searchlight* antifasiszta magazin szerkesztője szerint a Combat 18 nagy-britanniai szervezetének például 2004-ben mindössze 40 aktivistája és ugyanennyi szimpatizánsa volt.⁵⁰ A dániai szélsőjobbornak csak egy egészen kis százaléka törekszik a „faji háború” kirobbantására,⁵¹ a Vér és Becsület belga tagszervezetének aktivistáit még a tervezett robbantásos merényletek és a „hamis zászlós” akció előtt letartóztatták, s a Combat 18-hoz köthető levélbombáknak egyike sem ért célba. Az olasz rendőrök pedig 2011. december 14-én, a firenzei vérengzés másnapján elfogták a Rómában működő, korábban román utcai árusok ellen robbantásos akciót elkövető *Militia* nevű gyűlöletcsoport több tagját.⁵²

Az előzetesen nehezen felderíthető és azonosítható magányos elkövetők kiszűrése jóval nagyobb problémát jelent, mint az újfasiszta, neonáci csoportok megfigyelése.⁵³ Breivik módszere ugyanis másolható: nem ő volt az első és utolsó, aki „magányos harcosként” gyilkosságokkal akarta politikai hitvallását ráerőszakolni a társadalomra, ugyanakkor egyetérthetünk az Athena Intézet megállapításával, miszerint „a szükséges motivációval, fegyvellemmel, erőforrásokkal és adaptációs készséggel egyaránt rendelkező magányos elkövető igen ritka. Minden egyes Timothy McVeigh-re és Anders Breivikre tucatnyi sikertelen, komolytalan próbálkozó jut, akik vagy már a tervezés fázisában a rendvédelmi szervek látókörébe kerülnek, vagy a cselekmény végrehajtása során követnek el amatőr hibákat.”⁵⁴

A norvégiai tragédia és a Nemzetiszocialista Földalatti Mozgalom lelepleződése után számos újságcikk, elemzés boncolgatta, hogy az európai országok túlságosan is az iszlamista veszélyre koncentráltak, és nem vették figyelembe, hogy a szélsőjobborn belül az eddigieknél konfrontatívabb, erőszakosabb hozzáállás bontakozott ki, ami véleményünk

48 Fischer, Sebastian: Report Warns of Neo-Nazis Disguised as Boy Next Door. *Spiegel online*, 2011. 01. 07.

49 Danish right-wing extremists eye 'race war': police. *Updated News*, 17 November 2011.

50 Atkinson, Graeme: *Combat 18, Anti-Fascistische Aktie*, January 2004.

51 Uo.

52 Orlando, Emilio: *Blitz contro i neofascisti di Militia*. *La Repubblica*, 14 dicembre 2011.

53 Tálás Péter – Csiki Tamás: i. m. 1. o.

54 A magányos elkövető. *Athena Intézet*, 2011. október 26.

szerint válasz mind az elmúlt években Nagy-Britanniában és Németországban történt iszlamista merényletkísérletekre, mind pedig a gazdasági válság gerjesztette problémákra. A militáns szélsőjobboldal jelentette fenyegetés alulértékelése igaznak bizonyult, ám tegyük hozzá, hogy bizonyos országoknak nem a radikális muzulmánok jelentették az egyetlen veszélyforrást, mert vagy a szeparatista elkövetőkkel, vagy a militáns szélsőbaloldallal is meg kellett küzdeniük. Mindazonáltal az Europol és a németek már levonták a következtetéseket a tragikus események kapcsán. Az Europol Hágában terrorellenes szakértőkből és hírszerzési területen dolgozó elemzőkből álló antiterrorista központot hozott létre,⁵⁵ Németországban pedig a szélsőjobboldali terror elleni küzdelmet összehangoló új központ került felállításra, amely az alkotmányvédelmi és a bűnügyi hatóság munkáját fogja össze.⁵⁶ Utóbbinál ugyanis az Alkotmányvédelmi Hivatal, a szövetségi bűnügyi rendőri szervek és a tartományi rendőrség közötti rossz együttműködés is felelős azért, hogy a Zwickaui Sejt éveken keresztül háborítatlanul követhette el a gyilkosságokat.⁵⁷

Válaszolva a címben feltett kérdésre, rendkívül kicsi az esély arra, hogy egy, az „ólom-évekre” emlékeztető terrorhullám újból végigsöpörjön a kontinensen, ugyanakkor a militáns szélsőjobboldali színtéren továbbra is számítani lehet olyan egyénekre, valamint kisebb csoportokra, sejtekre, amelyek megpróbálnak majd Breivik, illetve a Nemzetiszocialista Földalatti Mozgalom helyére lépni. Mivel a radikális állat- és környezetvédők, valamint a fegyveres támadást végrehajtó abortuszellenzők mellett a politikai jobbszélen találkozhatunk a legtöbb „magányos farkassal”, ezért feltételezhető, hogy a jövőben a szélsőjobboldali terrorizmus „zászlóvivői” nem az idegenellenes neonáci és újfasiszta csoportok lesznek, hanem a magányos elkövetők.

55 Europol responds to attacks in Norway by mobilising the EU first response network. *Europol*, 27 July 2011.

56 A szélsőjobboldali terror ellen Németországban. *observer.hu*, 2011. 12. 16.

57 Horváth Attila: i. m. 66. o.